

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב אורי שהם
שופט בית המשפט העליון (בדימוס)

ב' שבט, תש"פ
28 ינואר, 2020
מספרנו: 813/19/רבני

תמצית החלטה

על חשש להימצאותו של דיין מבית הדין הרבני האזורי בניגוד עניינים חמור בעת ששימש כעורך וכבודק בחינות ההסמכה לדיינות

תקציר: בעקבות בירורה של תלונה נמצא, כי היותו של הדיין עורך של בחינות ההסמכה לדיינות, שעה שבנו נבחן בהן, מעלה חשש ממשי לניגוד עניינים, קל וחומר כאשר הדיין בדק, בין היתר, את מחברת הבחינה של בנו והעניק לו ציון.

בהחלטתו הדגיש הנציב, כי הדבר חמור שבעתיים, כאשר הדיין מסר, כי לאחר שנודע לו שבנו אכן השתתף במבחן אותו בדק, הוא התלבט האם להודיע לרבנות על דבר העובדה שהוא בדק את מחברת המבחן של בנו, ובסופו של דבר, החליט שלא להודיע על כך לאיש, ובפועל הסתיר מהרבנות את העובדה שהוא בדק את מחברת המבחן של בנו. הנציב קבע, כי הדבר מטיל צל כבד על כושרו של הדיין לכהן בתפקידו, ועל שיקוליו בעת שהוא מצוי בניגוד עניינים כה חריף.

הנציב הוסיף, כי אם יחליט בעתיד בנו של הדיין, להגיש מועמדות לכהן כדיין בבית דין רבני, מן הראוי שהחלטה זו תובא בפני הוועדה לבחירת דיינים.

התלונה נמצאה מוצדקת ובהתאם להוראות סעיף 22 (ה) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, המליץ הנציב לוועדה לבחירת דיינים לסיים את כהונתו של הדיין לאלתר.

1. אגב בירורה של תלונה נמצא, כי הדיין, אשר משמש כעורך וכבודק בחינות ההסמכה לדיינות מזה מספר שנים, היה שותף לעריכת בחינה לדיינות שאליה ניגש בנו והוא גם זה שבדק את מחברת הבחינה של בנו לצד בודק נוסף. הדיין לא דיווח מראש לגורמים הרלוונטיים על אודות ניגוד העניינים בו הוא נתון, ועל העובדה שבנו ניגש לבחינות לדיינות, והדבר התגלה באקראי על ידי מחלקת הבחינות. לאחר שהעניין נחשף, נערך בירור גם ביחס למקרי עבר ונמצא כי התנהלות זו חזרה על עצמה פעם נוספת בעבר, כאשר הדיין בדק מחברת בחינה של בנו, במבחן אחר שנערך למבקשים להיות מוסמכים לדיינות.

2. בתגובתו לתלונה מסר הדיין הנילון, כי לפני כשנה וחצי פנו אליו מהרבנות הראשית בבקשה דחופה לבדיקת 15 מחברות במבחן חושן משפט ג', אשר ערך רב אחר, תוך שהפונים מציינים, כי הם צריכים את תוצאות הבדיקות בתוך יום. מדובר היה בבדיקה שלישית, לאחר ששני בודקים בדקו את המחברות הללו, ולדבריו, הוא כלל לא ידע שמחברת הבחינה של בנו נמצאת ביניהן. לדברי הדיין, פנו אליו מהרבנות הראשית כ-10 ימים לפני מועד הבחינה, בבקשה דחופה

כחלק מהשירות שניתן לך במשרד המשפטים אנו מזמינים אותך להיכנס לאתר כל זכות בכתובת: kolzchut.org.il/justice
כי יש לך את הזכות לדעת מהן הזכויות שלך!

ירושלים: נחום חפצדי 5, בית עופר, גבעת שאול 9548401 טל' 073-3927425 פקס' 073-6467973

דואר אלקטרוני: Shoftim@justice.gov.il

אינטרנט: <http://Shoftim.justice.gov.il>

לערוך חצי מבחן בחושן משפט ב', היות שאחד מהרבנים ערך רק חצי מהמבחן, ולא נמצא רב אחר שהסכים להשלים את המבחן. הדיין הבהיר, כי הוא נעתר לבקשה, והדגיש: "לא ידעתי כלל כי בני נרשם למבחן". לדבריו, בנו "הוא אדם עצמאי ובעל משפחה, יש לו את העיסוקים האישיים שלו, ולא הודיע לי על כך שהוא נבחן". כן הוסיף הדיין וציין, כי חוזה ההתקשרות שנערך בינו לבין הרבנות הראשית נפסק, וכיום אין הוא עוד עורך או בודק את המבחנים.

3. ממועד פנייתנו לדיין לקבלת תגובתו לתלונה, ועד למועד מתן תגובתו, התקבל העתק מכתב שנשלח לדיין על ידי הרבנות הראשית, בדבר הפסקת ההתקשרות לבדיקת בחינות ועריכתן (להלן: הודעת הרבנות). בהודעה נכתב, בין היתר, כי בעיצומה של הבחינה האחרונה אליה ניגש בנו של הדיין, צולם הדיין במהלך אותה הבחינה, כאשר הוא משוחח, לכאורה, עם בנו. לאור העובדה שהדיין בתגובתו כתב, בין היתר, כי: "לא ידעתי כלל כי בני נרשם למבחן, בני הוא אדם עצמאי ובעל משפחה, יש לו את העיסוקים האישיים שלו, ולא הודיע לי על כך שהוא נבחן", פנינו אליו בשנית, וביקשנו את הבהרתו לגבי האמור בתגובתו, לאור קיומה של תמונה בה הוא נראה משוחח עם בנו במסדרון, בהפסקה שהתקיימה במהלך הבחינה לדיינות.

4. בתגובתו השנייה, הבהיר הדיין, כי התמונה, אשר תיעדה אותו משוחח עם בנו במהלך בחינות לדיינות, צולמה לפני כחודשיים, ביום בו נערכו שתי בחינות מטעם הרבנות: מבחן אחד בנושא חושן משפט חלק א', שהדיין היה אחד מעורכיו (להלן: המבחן הראשון), ומבחן שני בניסוח פסק דין, שאותו ערך הרב שלמה בן שמעון (להלן: המבחן השני). הדיין הטעים, כי הוא נכח במבחן הראשון מתוקף תפקידו כעורך המבחן, ואילו בנו נבחן באולם הסמוך, במבחן השני. לדבריו, בשעות אחר הצהריים, ניתנה לנבחנים הפסקה כדי להתפלל מנחה, ובשלב זה הוא פגש את בנו במסדרון ושוחח עמו "שיחת נימוסין שלא ארכה יותר מדקה, ובהזדמנות זו צילם אותנו נציג הרבנות". הדיין הדגיש, כי בדקת השיחה לא ניתן לענות על שאלות של ניסוח פסק דין, מבחן שנמשך כמה שעות, ובפרט שמבחן זה לא נערך על ידו.

5. הדיין ציין, כי מזה למעלה מחמש שנים שבנו לומד את החומר לדיינות באופן עצמאי, ביחד עם חברותא ולא במסגרת כולל, שבו לומדת קבוצה את לימודי הדיינות, ולפיכך עמד הדיין על דעתו, כי הוא לא ידע כלל שבנו לומד את החומר למבחני הדיינות. לדבריו, רק לאחר המבחן נודע לו שבנו אכן נכח במבחן. והוא ציין, כי: "הייתי בהתלבטות קשה האם להודיע לרבנות על כך, ואז אפשר שהמבחן שלו ייפסל, דבר שלדעתי אינו צודק לאור הכמות הרבה של החומר וההשקעה המרובה הנדרשת לחזרות לקראת מבחן זה, וכן שרק פעם בשנה אפשר להיבחן על מבחן זה, או להעלים עין. העדפתי את האפשרות השנייה מחמת הנימוק שצויין".

6. הדיין הדגיש, כי כאשר הוא בדק את מחברת הבחינה של בנו, הוא העניק לה ציון נמוך מהציון שהעניק לה הבודק השני. הדיין ביקש להתחשב בכך שהכל נעשה בתום לב ובחוסר ידיעה, והוא סבור, כי הוא נענש דיו, בפרט לאחר "שהוציאו את הדברים מפרופורציות, הכפישו" את שמו במוסדות הרבנות, ופרסמו זאת בריש גלי במדיה החרדית.

7. בהחלטתו קבע הנציב, כי היותו של הדיין עורך של בחינות ההסמכה לדיינות שעה שבנו נבחן בהן, מעלה חשש ממשי לניגוד עניינים, קל וחומר כאשר הדיין בודק, בין היתר, את מחברת הבחינה של בנו ומעניק לו ציון.

8. הנציב הוסיף, כי כאשר דיין יודע שבנו, במשך שנים כה רבות, לומד לבחינות דיינות, חובה עליו להודיע על כך לגורמי הרבנות, על מנת שלא יוצר מצב שבו הבן ייבחן במבחן שאביו ניסח, או שהאב יבדוק מחברת מבחן של בנו. למצער, היה על הדיין לברר עם בנו, מבעוד מועד, את מועדי הבחינות אליהן נרשם, ולהימנע מכל טיפול או בדיקת מחברות בחינה, במועדים אלו. הדבר חמור שבעתיים, כאשר הדיין מסר, כי לאחר שנודע לו שבנו אכן השתתף במבחן אותו בדק, הוא התלבט האם להודיע לרבנות על דבר העובדה שהוא בדק את מחברת המבחן של בנו, ובסופו של דבר, החליט שלא להודיע על כך לאיש, ובפועל הסתיר מהרבנות את העובדה שהוא בדק את מחברת המבחן של בנו. הדבר מטיל צל כבד על כושרו של הדיין לכהן בתפקידו, ועל שיקוליו בעת שהוא מצוי בניגוד עניינים כה חריף.

9. הנציב ציין, כי כפי שקבעה הנציבות בעבר, כל אימת שקיים חשש לניגוד עניינים, הכלל הוא, כי "אם יש ספק- אין ספק" וחובת הגילוי היא מובנת מאליה. לפיכך, שגה הדיין קשות כאשר לא הודיע מראש על כך שבנו עוסק בלימודי הדיינות, לבל ישובץ לבדוק או לערוך את המבחנים של בנו. עוד שגה הדיין באופן חמור ביותר כאשר, לאחר שנודע לו שהוא בדק את מחברת המבחן של בנו, הוא העדיף במודע להסתיר עובדה זו, ושלא לדווח לאיש על כך.

10. בהתאם להוראות סעיף 22 (ה) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002, המליץ הנציב לוועדה לבחירת דיינים לסיים את כהונתו של הדיין לאלתר והוסיף בשולי ההחלטה, כי אם יחליט בעתיד, בנו של הדיין, להגיש מועמדות לכהן כדיין בבית דין רבני, מן הראוי שהחלטה זו תובא בפני הוועדה לבחירת דיינים.

אורי שהם
נציב תלונות הציבור על שופטים